

I. такого загального об'єднання, про яке пише згаданий бюлєтень, поки-що, на жаль, не існує.

II. вищезгаданий Комітет об'єднує лише групу українських націоналістів під ріжними назвами і характеру загально - національного мати не може.

III. не торкаючися поки-що діяльності цього досі нікому не відомого Комітету належить з найбільшою категоричною одмінити, що вище зазначені претензії — стати на чолі всього українського визвольного руху і всієї української політики — не мають під собою жадних реальних, ані юридичних підстав.

Д О В С І Х У К Р А І Н Ц І В

Ви одчуваєте потребу — осебливо тепер — інформувати чужинців про події українського життя і про те, що думають українці, що роблять вони і яке їхнє становище до подій, — тому давайте їм

BULLETIN DU BUREAU DE PRESSE UKRAINIEN

що виходить щомісяця в Парижі.

Звертайтеся до редакції: «Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien» — 24, Rue de la Glaciere, Paris 13.

У К Р А І Н Ц І

Пам'ятайте, що в ці страшні часи руїни, яку зазнала українська національна преса з фактом окупації Галичини й Волині червоним московським військом, наш орган, заснований Вождем Нації бл. пам. СИМОНОМ ШЕТЛЮРОЮ, набирає ще більшої ваги і значення.

П И Д Т Р И М У Й Т Е « Т Р И З У Б »

Редакція й адміністрація та адреса для звичайної кореспонденції: «Le TRIDENT» 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.
Адреса для грошевих переказів і рекомендованої кореспонденції: I. RUDICEV. 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9.

Le Gérant : M-me Perdrizet

Число 33 (683) Рік вид. XV. 28 вересня 1939 р. Ціна 2 фр. Prix 1 fr.

Париж, четвер, 28 вересня 1939 року

Нелюдського злочину перед Україною допустився Гтле^р, заплативши українськими та сусідніми з ними землями Польщі своєму московському союзникові за поміч. Землі ті, що їх сдаю на поталу червоному катові, спливають вже кров'ю і підпадають пекельним експериментам кремлівських володарів Москви. Ця нечутвано висока, якою Німеччина купила дальшу співірац^о з Москвою, виявляє те безнадійно скрутне становище, в якому вона опинилася вже на початку війни. Та разом з тим, попустивши червоній армії стати твердою ногою на Вислі й на Карпат^а, Німеччина поповнила і гріх непрощений перед рештою Європи. Не лише сусідні держави, але й дальші. знову, як 1920 року, потрапляють під безпосередню загрозу сьогодня нічим не стриманого апетиту Москви, який в першу голову може окоштися саме на тих, хто сприяв його роздражненню і посиленню.

Наши надії, висловлені в передовиці минулого числа, що «злодійський напад СССР на Польщу і безправне збройне захоплення українських земель, може виявити справжню мету і суть

московського імперіалізму... який загрожують постійним життєвим інтересам інших великих держав Європи й Азії», поки-що не справдилися. На Заході, в дипломатичних канцеляріях, чему приймаючи совітських амбасадорів, все ще лише намагаються вияснити собі справжнє значіння совітського «жесту» і дійсний характер московського «нейтралітету». Тим часом, на Сході події йдуть своїм током і розвиваються впрост калейдоскопичним темпом.

Перекресливши одновленням «історичної priязни» між Берліном і Москвою на свій не менш теж «історичний» «Drang nach Osten», пішовши в московську Каносу, Гітлер мусить волею-неволею пристосуватися до вказівок Москви, куди перенесено тепер центр дипломатичної акції на Сході.

Просимо ласкавого читальника пригадати собі, що писалося в минулому числі «Тризуба» в статті нашого близького співробітника М. Ковальського, під заголовком «Героїчний іспит» і порівняти написане тижня минулого з тим, що діється сього. По захопленню двох третин польської території, Москва виявляє нестриманий тиск на балтійські держави, де першою жертвою має впасти Естонія; простягає з Карпатських перевалів руку до Угорщини, не обмежується вже претензіями лише на Бесарабію — річ йде про панування над Чорним морем, Балканом і протоками. Присутність у Москві турецького міністра закордонних справ, потаємні наради Рібентропа з Молотовим можуть обіцяти ріжні несподіванки. І коли ці рядки побачать світ друком, то Європа, може, стоятиме перед новими довершеними фактами, яким запобігти легше було, ніж буде їх відправити.

А з того, що вже сталося, мусимо знову і знову нагадати два моменти.

Тісна спілка Німеччини з Москвою, по-перше — одновила й посилила загрозу московського імперіалізму в світі, а по-друге — поставила Європу знову перед безпосередньою небезпекою поширення комунізму.

З А П О В І Т О Р Л И К А *

(з приводу однієї книжки)

« Ut Ukraina ab ultraque parte Borys-
thenis cum Exercitu Zaporoviensi genteque
Parvae Rossiae perpetuo sit ab omni exalta
dominatione libera ! »

Пилип Орлик 1)

В Європі з української історії безперечно найпопулярніше ім'я — це ім'я гетьмана Іоанна Мазепи. Широкому розголосові тому прислужилися великі майстри слова та видатні маляри, що прославили його в своїх творах. Та коли на Заході заінтересування його особою зв'язано найбільше з романтичною пригодою неначеб-то з молодих літ гетьмана та трагічним кінцем його життя, то для України це постать — великого володаря, гарячого патріота, незломного борця за незалежність, незабутнього протектора нашої культури і її гойного мецената. Найпишніший розвітвіт української школи, друку, гравюри, будівництва припадає саме на час «щасливого правління Ясновельможного Його Милости Пана Іоанна Мазепи, Гетьмана Війська Й. Ц. П. В. Запорозького й України обох боків Дніпра, ктитора св. Лаври Печерської Київської». Вік його — то золотий вік української культури. І не дурно, од сучасників його почавши і аж до наших днів, звикли всі українці оддавати ширу пошану — «celsissimo ac illustris-
simi domino d. Joanni Mazepa exetcitum s. c. m. zaporovien-
sium supremo duci, ordinis s. Andreae Apostoli et Albae Aquila-
equiti, divinitus electo, dato, munito, patri patriae, ecclesiae de-

*) Статтю цю з деякими одмінами було недруковано в журналі «La Revue de Prométhée» ч. 5-6 з 15.7.1939 р. З огляду на те, що сучасні політ роблять ці історичні міркування знову актуальними, подаємо їх до відома нашим читачам. Ред.

1) Instructio dominis Demetrio Horlenko... extraordinariis Exercitus Zaporoviensis legatis ad Praefulgidam Portam Ottomanicam... data in urbe Baba anno Domini 1711 9 -bris 3 die. — Переписка і другія бумаги Шведського короля Карла XII, Польського Станіслава Лещинського, Тартарського Хана, Турецького Султана, Генерального Писаря Ф. Орлика і Київського Воєводи Йосифа Потоцького на латинському і польському языках. «Чтения въ Императорскомъ Обществѣ Истории и Древностей Россійскихъ при Московскомъ Университетѣ», Москва 1847, кн. I, ст. 64.

fensori, belli et pacis artium cultori ac patrono, hostium inimicorumque perpetuo victori, utriusque fortunae moderatori sapientissimo» 2).

Цілком зрозуміло, що пам'ять великого гетьмана, завжди дорога українському громадянству, особливо близькою стала сучасній нашій еміграції. Мазепа надто близький тим, хто в рядах Української Армії чи разом з нею в неперестанній війні проти Москви примушений був, не покладаючи зброї, залишити батьківщину в листопаді 1920 року. Війна України за визволення з московського ярма р. р. 1708-1711 і остання збройна боротьба наша за власну державність р. р. 1917-1921 неначе подали одна одній руки через двісті літ «пропаща часу», як називав М. Драгоманів перебування України під Москвою. Прадавні предки і далекі нашадки — покоління початку XVIII-го віку і початку XX-го зійшлися в одній меті, в однім почутті і... одній недолі.

Нема нічого дивного, що 300-ліття народження Іоанна Мазепи, яке припало на рік 1932, викликало всюди на українських землях — по-за межами, звісно,sovітів — і серед еміграції на чужині посилення культу національного героя. Виявилося те в прилюдному вшануванні його пам'яти і в зрості видань, що говорять про нього 3).

2) Дедикація тезису Академії Київської, присвяченого Мазепі року 1708. Гравюра на міді, розміром 106 × 77,5 см. — Шедевр славного українського гравера Д. Галляховського. Единий примірник переховується в Бібліотеці Красінських у Варшаві.

3) Огляд найновішої літератури епохи Мазепи подає проф. Д. Дорошенко: «Мазепа в історичній літературі і житті» — «Мазепа» Том I, ст. 3-34, Праці Українського Наукового Інституту, Т. XLVI, серія історична. Книжка 5. Варшава 1938 р. Давніші — по-за спеціально бібліографічними реєстрами — огляди: т о г о ж а в т о р а — «Огляд Української історії графії». Прага, 1923, і «Нарис історії України» Т. II — Праці Українського Наукового Інституту, Т. XVIII, серія підручників, книжка 2, Варшава, 1933, та проф. А. Яковлева «Українсько-Московські договори в XVII-XVIII в.в.» Праці Українського Наукового Інституту, Т. XIX, серія правнича, книжка 3. Варшава, 1934. Все — мовою українською. Зазначимо далі головну літературу мовами чужими:

D'oroschenko D. Prof. «Die Ukraine und ihre Geschichte im Lichte der westeuropäischen Literatur des XVIII und der ersten Hälfte des XIX Jahrhunderts». Sonderdruck der Abhandlungen des Wissenschaftlichen Ukrainischen Instituts im Berlin.

Borschak E. «L'Ukraine dans la littérature de l'Europe occidentale» (Extrait du «Monde Slave» 1933-35, Paris 1935, c. 47-65, «Mazepa et les Mazepistes»). Korduba Miron Dr., professeur à l'Université J. Pilsudski. «La littérature historique soviétique ukrainienne». Compte rendu 1917-1931. Bulletin d'information des sciences historiques en Europe Orientale. Varsovie, 1938. Останнє видання, присвячене Мазепі мовою французькою, це — Borschak E., Martel R. Vie de Mazepa. Paris, 1931. Остання праця, що вийшла мовою німецькою, за останній час, це, оскільки нам відомо, — Doroschenko D. «Hetman Mazepa, sein Leben und Wirken», Berlin, 1932, «Leitschrift fuer Osteuropäische Geschichte», Sand VII, Neue Folge Sand III, Heft 1.

Менше пощастило його наступників — гетьманові П. Орликovi. Він, що його діяльність пройшла здебільшого на еміграції в неперестанній гострій боротьбі проти Москви, зоставався довший час у затінку. Тепер ця трагічна і разом з тим величня постать гетьмана-емігранта, яка досі була мало і неналежно висвітлена, знайшла нарешті собі реванш.

З одного боку — певний паралелізм історичних подій, спільність долі, подібність переживанів, надій і розчаруванів природне будили інтерес сучасної нам української еміграції до її славного попередника. З другого — сама присутність через те за-кордонном багатьох українських учених, наявність там наших наукових установ наближала нас до чужеземних архівів і полегшувала можливість дослідів 4).

В наслідок того з'явилося чимало виданів, присвячених тій добі. Особливо тут слід одмітити видавницу діяльність широко розвинену Українського Наукового Інституту у Варшаві. Вона складає безперечну заслугу ініціативи й енергії першого і довголітнього директора Інституту, одного з його основоположників професора Ол. Лотоцького і постійного секретаря установи проф. Ром. Смаль-Стоцького. Так, низку книжок виданих Інститутом присвячено епосі, яка нас цікавить 5).

* * *

---

4) Як справедливо зауважує проф. Д. Дорошенко, «значна частина українських наукових сил, що опинилася на еміграції, продовжувала свою працю й на чужині: українські дослідники взялися за розшуки джерел для української історії по чужеземних архівах. На цьому полі удається І. Борщакові знайти й опублікувати чимало цікавих матеріалів з французьких архівів до історії української еміграції з гетьманом Пилипом Орликом на чолі» (Д. Дорошенко. «Мазепа» Т. I. ст. 14).

5) А саме: «Діярій гетьмана Пилипа Орлика» — опрацював для другу Ян із Токар Токаржецький-Карашевич. Праці Українського Наукового Інституту; Т. XVII, серія історична, книжка 3, Варшава, 1936. — Б. Крупницький. «Гетьман Пилип Орлик». Праці Українського Наукового Інституту, Т. XLII, серія історична, книжка 4, Варшава, 1937. — «Мазепа» (збірник), Т. I. Праці Українського Наукового Інституту, Т. XLVI, книжка 5, серія історична, Варшава, 1938. — «Мазепа» (збірник), Т. 2. Праці Українського Наукового Інституту, Т. XLVII, серія історична, книжка 6, Варшава, 1939.

Сьогодня особливу увагу нашу притягає з того до себе праця Б. Крупницького, присвячена гетьманові Пилипові Орликові (1672-1742), — огляд його політичної діяльності.

Автор її — старшина Української Армії, молодий учений, що працює при Українському Науковому Інституті в Берліні. Він — учень відомого історика Дм. Дорошенка, професора раніше Українського Університету в Празі, нині — Університету ім. Й. Пілсудського у Варшаві. Б. Крупницький, автор кількох робіт з тієї-же похи, вже друкованих в ріжних наукових виданнях, поставився до свого завдання вельми сумлінно: він вивчився спеціально шведської мови, добре вистудіював існуючу вже літературу питання і протягом кількох років працював по чужеземних архивах, збираючи відповідні ще невидані матеріали. Це все разом із доброю школою, з солідним підготовуванням і ясно поставленою метою дало в результаті цінну монографію, яка уявляє собою докладний огляд діяльності політичної гетьмана-емігранта. На прикінці книжки, добре документованої, подано загальну характеристику цієї цікавої постаті нашого минулого: державного мужа, борця і патріота. На не нааби-який плюс розвідки треба записати додані до тексту її (сторінки 182-251) документи — наслідки розшуків і роботи автора над архівним матеріалом — Секретного Державного Архіву Прусського в Берліні, Державного Архіву Саксонського в Дрездені, Державного Шведського Архіву в Стокгольмі. Ці додатки дають читачеві змогу перевірити висновки автора, здебільшого добре обґрунтовані і взагалі обережні. А разом з тим надруковані документи ще раз нагадують про те, які скарби для нашої історії переховано по чужеземних архивах і якою конечною являється організація систематичного їх досліду.

Коли ми звертаємося до недостач праці, то перш за все, на наш погляд, слід одмінити брак стислого резюме твору якоюсь європейською мовою; подані в змісті по французькому і по польському самі наголовки розділів того не заступають, і в такому вигляді міркування і висновки автора зостаються приступними самим землякам нашим, їхнім близьчим сусідам та вузькому колу фахівців.

Так само дає себе в знаки відсутність історичної мапи тодішньої Європи. Вона значно оживила б виклад, тісно пов'язаний з

тогочасним становищем сусідів з нами і далеких держав, їх взаємовідносинами, кордонами, ріжноманітними політичними комбінаціями, дипломатичними трактатами та подорожуванням гетьмана.

До того б хотілося бачити й показчик імен, що звісно полегшило б користування книжкою.

Жаль бере так само, що не подано автографа П. Орлика, тим більше, що письмо колишнього спудея Київо-Могилянської Академії, пізніше писаря Капітули Митрополії Київської, Генерального Писаря і нарешті — «Illustrissimi Ducis Exercitus Zaropovensis» — надзвичайно гарне й характерне.

Я особисто не можу забути того враження глибокого, яке зробили на мене автографи П. Орлика — документи в Саксонському Державному Архіві, саме ті, що їх текст надруковано в книжці Б. Крупницького. Справді, доволі раз його, те письмо бачити: таке воно гарне і до того характерне для нашої школи й культури того часу. Адже завжди характер письма й склад його говорить не лише про саму людину, а й свідчить про рівень культури оточення, з якого вийшов той, хто писав, епохи, до якої належав він, виявляє чужі впливи і підкреслює своєрідне. З цього погляду, моменти палеографії і дипломатики додають деякі непозбавлені інтересу риси для загальної оцінки історичної постаті. Порівняти хоч би чепурне письмо П. Орлика, характерне для школи, в якій він науку побірав, для нації й епохи, до яких належав, з невідомим письмом московським того ж часу 6).

Нехай простить мені ласкавий читальник це «ліричне відступлення», але його викликало цілком зрозуміле бажання мати щось од людини. Бажання тим зрозуміліше, що й досі нема в нас портрета П. Орлика 7).

6) Так само інтересні ті документи Орликів з погляду сферографії його. На одному з них знаходиться одбиток «Військової Печаті», тобто печаті Української Держави за часів цього гетьмана. Печать та уявляє великий інтерес не тільки для вчених, які працюють на полі сігілографії, цікава вона для історії українського державного права взагалі. Її присвячує автор цих рядків спеціальний нарис, що являється темою його доповіді в Українській Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі.

7) Хоч, на думку автора цих рядків, ми його маємо. Так званий Гріпгольмський портрет (Гріпгольмська галерея в Стокгольмі, ч. 197), хибно здавна записаний в реєстрах того музею, якою портрет І. Мазепи, уявляє собою не портрет останнього, а є усією правдоподібністю портрет його сукцесора — П. Орлика. Та це спеціальна тема, виясненню і уgruntованню якої присвячено доклад в тій же Бібліотеці в Парижі.

Та висловлені вище зауваження — або порівнюючи дрібниці, або рід desideria «любителей отечественой старины» — віяким побитом не зменшують ваги праці Б. Крупницького, за яку українське громадянство повинно бути йому вдячне. Зного боку, можемо як найщиріше йому побажати дальншого розвитку його дослідів.

Вячеслав Прокопович

(Далі буде)

НА СУЧАСНІ ТЕМИ

Од часу, коли розпочалася нова велика війна, а саме — напад Німеччини на Польщу 1 вересня і оголошення Великою Британією та Францією війни Німеччині 3 вересня, як відповідь на цей напад, вже пройшло досить часу, щоби глянути на всі ці події згори і витягти з них хоч би приблизні перші висновки. Правда, виступ Соєтів, що стався 17 вересня у спину Польщі, затемнив обрій та сплутав певні розрахунки; він, цей виступ, дав загальний характеру тому конфлікту, що розгорівся, і сьогодня трудніше передбачити усі наслідки від виступу цього несподіваного для багатьох актера, що зявився на європейській сцені сьогодня в ролі «протектора» білоруських та українських меншин в Польщі, а завтра може стати «протектором» слов'ян на Балкані.

Не про ті чи інші висліди цього конфлікту загального гсворитимемо. Місяць бойових операцій — це ж час малий для того, щоби означити і охопити усі царини військової підготовки операції. Розбиття Польщі, яка в деяких місцях своєї території, ще ставить опір наїздникам, не міняє ані позицій, ані закінчує війни, що розпочалася. Багато вже сфер життя у військовій пісоготівлі, багато з них в стадії підготовки. Багато ж ще чинників в Европі увійде в гру з часом, захоплені будуть вони виром підій, що готують не мало несподіванок. Це ж бо тільки початок війни, яка заповідається на багато років.

* * *

Недавно у одній французькій газеті проскочила думка, на жаль, непомітна, про те, що фактично, сучасна війна є нічим іншим, як продовженням війни 1914-1918 р.р., після якої був лише двадцятип'ятирічний «антракт», перерва чи довше перемир'я.

Ця думка цілком сходиться з сучасним станом речей. Ця думка підтверджується постійними заявами німецького канцлера Гітлера про непогодження німецького народу з Версальським трактатом. Ця двадцятип'ятирічна пауза, що вже видала в цілій Європі (як і в цілому світі) нове покоління, що не знає про війну 1914-1918 р.р., справді кінчилася вибухом нової війни, чи, як будуть говорити майбутні історики, розпочаттям воєнних операцій після невдалих мирних переговорів.

Та й справді, коли проаналізувати головні напрямні міжнародного життя, особливо європейського, за цю двадцятип'ятирічну паузу, то сучасні події є логічним їхнім вислідом. До війни йшло, до неї готувалися, не дивлючися на всі старання відтягнуті її.

Уникнути тої війни, теоретично говорючи, не було зможено. Бо Німеччина, розбухнувши після зайняття Ренанії й Сарської області, «нагулявши м'язи» після Австрії та Чехословаччини, мусіла йти далі, бо ментальність режиму штовхала її на це. Хоч йти далі, то більше ризико було у перспективі: зустріти врешті рішучий спротив на шляху свого імперіалізму. Адже ж цілком зрозуміло, що ходило не про Данциг і не про коридор у серпні 1939 року.

Коли у вересні 1938 року війни статися не могло по багатьом причинам, а особливо, по причинам непідготовання до ведення її, то вересень 1939 року дає зовсім іншу картину. Тепер машина війни — ця тяжка і складна машина — помалу пішла в хід і сьогодня, вже ніякі паліятиви, à la Мюнхен, не в стані спинити точну і вираховану ходу цієї машини війни. Помітна лише ріжниця у ході цієї машини війни — німецької та англо-французької. Перша, німецька, хоч ніби проходила у підготовці своїх та в Польщі з властивою для німецького характеру методичністю, однаке на загал помітне в її ході нервування, еже єнді ясно дивну неритмічність виявів, поспіх і потребу зовнішніх ефектів. В той час, як з цього боку англо-французька машина війни розпочала свою ходу спокійно, без нервування, без перебоїв, без зовнішніх ефектів, і що-далі, то лише збільшується її хода, інтенсифікується функціонування її окремих частин, додаткових і допомігових її устаткувань. В цьому є головна ріжниця: там, в Німеччині, велике нервове напруження з перед багатьох літ, що збільшилося за останні три тижні війни, тут — спокійна й тверда рішучість, скажемо більше, ясна й прозора рішучість. Певно, для перемоги це є цінна запорука.

Це перше враження від місяця війни.

* * *

Мимомолі в процесі аналізу насочується думка про порівняння сил 1914 року і 1939 року. На це потрібно присвятити багато студій, бо така тема не може бути вичерпаною однією статтею.

Однак кільки, так би мовити, загальних штрихів можна кинути.

В 1914 році іншою була Німеччина. Її перемога над Францією 1870-71 років дала їй змогу зосередити і нагромадити можливості для мілітарного скріплення свого в середині і на зовні, осебливо на морі (зане гласло кинене Вільгельмом II про «будучість Німеччини на морі»). Сьогодня ж Німеччина 1939 року одмінна. Вийшовши з поразкою з війни 1914-1918 р.р., пройшовши через комуністичні путчі і революції, переживши економічну руїну, вона, порівнюючи недавно — з часом з'явлення теперішнього володаря її — почала вона організовуватися і скріплятися. Але вартість і довготривалість цього організовання і скріплення стає під сумнів, оскільки перед нею стають перспективи довголітньої війни і довголітнього посиленого напруження в додаток до того, яким вона жила кільки років за часів миру.

Коли ж додати до цього, що сьогодня саме ведення війни одмінне від минулого і потреби її інші, то ясним стає, що Німеччина 1939 року слабша від Німеччини 1914 року.

У 1914 році по боці Німеччини стояла держава, хоч стара, але з давньою цивілізацією і організованістю і з дуже вигідним географичним положенням, а саме Австро-Угорщина. Сьогодня ж її нема зовсім. Її відсутність міняє на не користь Німеччини і ситуацію на Балкані і на Близькому Сході.

Тому цілком зрозумілий пакт не-агресії Німеччини і Сowіtіv, і теперішні уступки Німеччини перед Сowіtами у розподілі території Польщі. До того ж, як видається, що кожний із контрагентів — Німеччина й Сowіti — мають на меті кожний для себе більше виграти, будучи у спілці, ніж програти, і тому думка про можливість сутинки між ними самими відпадає при першому глибшому аналізі взаємних вигод для них самих.

* * *

За це більше порозуміння Німеччини й Сowіtіv говорить ще багато інших міркувань більше загального характеру.

Знаною стала фраза Рібентропа, сказана в Москві по заключенню пакта не-агресії з Сowіtами, а саме: «цей пакт відновляє давню історичну приязнь між Німеччиною й Росією».

Ключ для зрозуміння цієї фрази знаходить не тільки в сучасності, але й у минувшині.

Експансія німецького світу, протягом XVIII і XIX століть на захід зупинилася фактично на тих межах, що сьогодня служать кордонами теперішньої Німеччини з Голандією, Бельгією, Люксембургом, Францією, Швейцарією. Проголошення імперії німецької у Версалі у 1870 році означило на заході лише географичну назву для німецького світу, що існує й тепер. Лишилися тоді спірні дрібні території, як Альзас, Лотарингія, Епен, Мальмеді, данський Шлезвіг то-що. Але на загал західні межі (з відламами на північ і півден) германського світу давно вже ста-

білізувалися унормуваним стосунків політичних і економічних.

Інше діло — на схід. Намагання німецького світу пройти на схід датуються не од сьогодняшнього дня. Там кордони не усталися ніякими способами. Східні кордони германського світу протягом недавньої історії мінялися дуже часто. Поділи Польщі тому доказом. І ці кордони, очевидна річ, трудно було установити, бо, як вчить історія, точилася там постійна боротьба з цим німецьким проникненням. Однаке це проникнення на схід не завжди було тільки збройним. Мало вони багато інших форм: культурних, дипломатичних, династичних, економічних, промислових, навіть демографичних (знані «німецькі меншості» і колоністі).

Тому цілком зрозуміло, що сьогодняшня Німеччина не могла міняти своїх «історичних» напрямів, а саме того славнозвісного Drang'у nach Osten. Мінялися лише форми його. І от зараз сдною із форм цього самого Drang nach Osten і є совітсько-німецький пакт. Не треба забувати, що пруська військова каста, що з часів Фридриха Великого знайшла своє призвання (як продовження традицій тевтонських лицарів) і зараз однаходить своє місце і вияв в теперішньому Reichswehr'і III-ої Німеччини і яка, ясна річ, зараз бере гору у справах вирішення майбутності германського світу, — постійно вважала, що Німеччина й Росія мусять порозумітися й не тільки жити в миру, але і в союзі направленаю проти Англії з одного боку і проти південного світу — Франції й пілої системи середземноморської цивілізації.

Як-що були розходження поміж чинниками Reichswehr'у і Гітлером у ріжких питаннях німецької політики зовнішньої і внутрішньої, мусіли вони бути і в цьому питанні, але, певна річ, були всини в площині лише форми цієї «історичної приязні» з Росією. Як показує факт поспіху підписання совітсько-німецького пакту, події приневолили Гітлера скорше знайти вихід з того положення, в яке він поставив Німеччину, власне в тій формі, яка була на сьогодня, а саме: пакт з Сowіtами, які для Німеччини ототожнюються з російською імперією. Одступлення німцями совітам українських, білоруських, литовських і навіть чисто польських провінцій можна пояснити трудним становищем Німеччини стратегічним і потребою перекинути на західній фронт збройні сили, що оперували в Польщі.

Інше пояснення знаходимо ми в депеші з Москви («Le Temps» з 28 вересня 1939 р.), де говориться: «у всякому разі в цей момент єдина серйозна вигода для Німеччини, що її вона отримала від СССР ціною неомірних уступлень, це те, що тепер польський народ є нездібним зробити найменший рух під подвійним пануванням російсько-німецьким. Правдоподібно вважають в Німеччині, що СССР переводитиме в Польщі таку саму роботу систематичної ліквідації національних кадрів, що він зробив вже на Україні і в Білорусі під подвійним знаком національного визволення і пролетарської революції. Видно вже приявним маневр про те, що за кільки дні будуть тут запевнити, що совітська польська Республі-

ка утворена по принципам викладеним товарищем Сталіним в його творі «Марксизм і національне питання» і приєднана до ССР, буде єдиною формою для забезпечення полякам національного незалежного існування. Твір Сталіна, якому «Правда» присвячує сьогодня велику статтю, був написаний у 1913 р. і торкається очевидно національного питання в бувшій Росії. Але ССР все більше й більше стотожнюється з бувшою Россією. Таким чином кадри польського народу могли-бути замінені, в дуже короткий час, рекрутованими кадрами з комуністичних комітетів в Москві, в Київі, в Баку і т. д.»

Побіжно скажемо, що це завдання в українських провінціях відступлених союзників не до виконання Москві, бо українські національні кадри Галичини і Голині, яка б не була тяжка їхня доля, зуміють, ми певні, дати належний спротив усім зусиллям ППУ.

І коли Німеччина погодилася на такі методи соєвізації на відступлених землях, то очевидно для неї то не було несподіванкою. Це, певно, було передбачено. Але коли на яскраву спробу германського світу реалізувати свій Drang nach Osten (після його основної підготовки: анексії Австрії й окупації Чехії і Словаччини) на заході заговорили англо-французькі гармати і кулепетри (можливо й несподівано для керівників Німеччини), то ситуація і успіх цього Drang'у nach Osten може бути на час загальмовані. Це цілком зрозуміло. Але од того зовсім не міняється його внутрішній зміст і напрям, однаке, певна річ, може він бути скрито переведеним, лише іншими методами. Чи не доказом того послішне погодження німців на демаркаційну лінію поміж німецькими та соєвіськими військами та спішна теперішня поїздка Рібентропа до Москви.

Знаючи німецький характер, що завжди добре підготовлює намічену акцію, треба гадати, що німецько-соєвіський пакт був підготований німцями заздалегідь, і очевидно був підготований ними не для того, щоб програти, а навпаки для того, щоби евакуати.

Треба взяти під увагу, що на теренах бувшої Росії німці працювали трохи з часів після Петровських і працювали майже у всіх ділянках, особливо в політичній, економічній, адміністративній. Адже ж не є секретом, що в системі російської держави до революції німці займали відповідальні і важливі пости, як в уряді, так і армії, в торгові, в промислі і т. д.

Звичайно для багатьох людей ця форма співжиття німецького світу з соєвіським (російським) видається неможливою, як видавався неможливим і пакт, який сьогодня є доконаним фактом. Але беручи під увагу, що німецька цивілізація стоїть куди вище від російської, — не трудно передбачати перемогу першої над другою, навіть, коли у першій порі цього співжиття стануться сутички локального характеру (розмеження кордонів, розмеження зон впливів то-що).

Є ще одне, ніби, непогодження — ідеологічне. Як, мовляв, може ужитися націонал-соціялістична ідеологія з комуністичною? Але чи ж на вітер були сказані слова Гесе про те, що «Гітлер краще заведе в Німеччині совіти, ніж скапітулює перед десмократіями»? Та врешті по суті чи ж так далекий націонал-соціялістичний режим Німеччини від комуністичного в ССР? Політично ж завдання і напрямні режому Гітлера щ-далі, то ідентифікуються з напрямними минулової імперської Німеччини. Теж саме робить і соєвіський режим, що де-далі, то все більше стотожнюється з стремліннями царської Росії.

Коли ж підвести підсумки хоч побіжного аналізу, то ясно випливає, що слова Рібентропа сказані в Москві і повні глибокого змісту, а саме про «історичну приязнь Німеччини й Росії», і очевидно ті слова не є порожнім звуком, а навпаки справжньою дійсністю, перед якою поставлено європейський світ.

А кожному історику відомо, що в цій «історичній приязні» Німеччини й Росії завжди була перерага Німеччини.

* * *

З погляду українського такі перспективи майбутнього не можуть викликати розбіжностей думок. Українці, всі, як один, мусять всією силою і всіма засобами протистояти і боротися з цим симбіозом німецько-соєвіським, бо цей симбіоз виключає незалежне існування Української Ідеї. Та й 1918 рік, з часів лихої пам'яти гетьмана Скоропадського, наяно доводить, що існування Української Держави тоді було для німців лише етапом для відбудови «єдинії неділимості». Можливо, що в майбутньому, може й недалекому, німці веґтатимуться до українських справ, але то, наперед можна сказати, буде нічим іншим, як шантажем, в стосунку до свого нового союзника. І горе буде тим українцям, що повірять у привабливі співі модерніою Льорелей.

Об'єднання північних потуг — Берліна й Москви — є і буде постійною небезпекою для нас і перешкодою на шляху до здійснення самостійності Української Держави.

К. Юноша

Д О В С І Х У К Р А І Н Ц І В

Ви одчуваєте потребу — особливо тепер — інформувати чужинців про події українського життя і про те, що думають українці, що роблять вони і яке їхнє становище до подій, — тому давайте їм

BULLETIN DU BUREAU DE PRESSE UKRAINIEN

що виходить що-місяця в Парижі.

Звертайтесь до редакції: «Bulletin du Bureau de Presse Ukrainien» — 24, Rue de la Glaciere, Paris 13.

Х У Д О Б А І С Т Ъ Л Ю Д Е Й

Це відбувається, розуміється, в ССР, а перед усім в УССР, де скотарство найбільше розвинено. Це не підлягає найменшому сумніву, коли переглянути навіть саму лише совітську статистику. В часі від 1933 до 1938 р. зросло число великої рогатої худоби в усіх 400.000 колхозних господарствах, що її плекають, на 79 відс., число кіз, овець і свиней на 168 відсотків. Число ж великої рогатої худоби на Україні зросло в часі від 1934 до 1938 р. на 212,7 відс., число овець і кіз на 207,8 відс. і число свиней на 259,6 відс. Число населення РСФСР зросло протягом останніх дванадцяти років на 16,9 відс., а УССР на 6,6 відс. Звичайне зіставлення цих чисел доводить яскраво той жахливий факт, що частина українського населення мусить уступити місце худобі, яку вивозиться потім до Москви та Ленінграду. Цю систему має бути тепер послідовно розвинено. Відносно цього не полишає найменшого сумніву промова московського сатрапа на Україні, Хрущова, яку він виголосив на нараді робітників скотарства 15. VII і яку було подано в «Ізвестіях» з 22. VII.

Дотичне число їх оздоблено й світлиною його. Потрійне підборіддя, грубі вуста, качачий ніс і вузко розставлені мавпячі очі під лисим чолом не полишають ніякого сумніву відносно національної приналежності цього московського висланця на Україні, також-ж як і цілій зміст його промови. Присвячено її «закону», який наказує, щоб від 1. I. 1940 р. колхози постачали «державі» м'ясо не відповідно до числа худоби, яку вони мають, як не було досі, а відповідно до числа гектарів ґрунту, яким колхоз користається. Після думки Хрущова, «скотарські резерви України не до вичерпання. 34 відс. колхозних господарств України не мають ще цілком фарм великої рогатої худоби, 17 відс. не мають свиноматок, більш словесні колхозів не мають овець. 48,5 відс. колхозів України мають менше 10 корів...» «Неслушність» закону про детеперішнє постачання мяса ілюструє він на прикладі двох колхозів Бородянського району Київщини, «Большевик» і «Червона Нива»; перший з них має 999 га, другий — 1040, перший має 135 голів великої рогатої худоби, другий 217, перший не має цілком свиней, а другий має їх 168. Наслідком цього «Большевик» постачає в цім році 16,6 сотнарів мяса, а «Червона Нива» — 78,8 сотнарів. В 1940 р. перший з цих колхозів буде постачати 49,45 а другий 52,9 сотнарів мяса. Таким чином мусимо й колхоз «Большевик» заняться поважно плеканням худоби... На XVII з'їзді т. Сталін заявив — «Справу скотарства має взяти в свої руки партія», і московська окупаційна влада з п. Хрущовим на чолі перебирає її в свої руки. Він критикує гостро детеперішні методи скотарства на Україні, занедбання пасовиськ, машин при косовицях, сівби трав та забезпечення худоби пашою взагалі. Не менш гостро критикує він і місцеву совітську та партійну владу та провід колхозів, які про скотарство, а особливо про належне постачання мяса державі, зовсім не дбають, хоч жадається від них приближно від 4 до 5 кг. мяса на гектар, а колхози мають що найменше до своєї розпорядимости 150 га, більшість-же колхозів має від 500 до 800 га. Він скаржиться гірко наявіть на те, що поважна частина колхозів намагається всіми засобами увільнитися від постачання мяса, кажучи: «Ми маємо факти, що колхози перед I. X. зменшують штучно число худоби у себе, щоб дістати менші призначенні постачання мяса на наступний рік. Вони не лише не дбають про збільшення числа худоби, а навіть ріжуть її передчасно, та роблять взагалі все, щоб увільнитися від постачання мяса...» Отже московський уряд цілком свідомий того, що розвиток скотарства на Україні має відбуватися шляхом примусу і терору. «До кінця 1942 р. має бути доведено число корів до 810.000, число свиноматок — до 675.000 і число овцематок — до 2.115.000». Заявив він додаючи: «Нам доведеться купити для скотарських фарм України протягом цього року 400.000 телиць. Доведеться виступити

проти колхозної засади — вимолотив збіжжє, дістаз з дні праці і маси спокій без скотарства. А хто хоче урядити скотарську фарму, той мусить шукати на місці будівельних матеріалів. У нас обчислено кождий кубічний метр дерева, все розподілено на будівлі, отже доведеться збурити паркан, купити в колхозі якусь будову на збурення. Де-які колхозники переселються в багатоземельні райони, отже їх маті можна зужити на дахи для стайнь, а стіни можна зліпити з глини...»

«Треба тако-ж подбати про годівельну базу для худоби при розподілі збіжжа за дні праці. В минулім році було видано за день праці по 7 кг., хотілось-би видати в цім році по 9 кг., але треба видати по 6, а решту залишити для худоби. Треба дбати перед усім про державу. Може доведеться скоротити площу засіву де-яких збіжевих культур на користь пасовиськ, але цього не треба боятися, бо скотарство дає змогу збільшити погноення ланів. У нас тепер бракує шкіри на виріб взуття, а ми потрібуємо його для Червоної Армії та для флоту. А щоб одягти вояків та матросів, треба розвинути плекання овець... Де-які ж дбають про те лише, щоб дістати більше за день праці та виплекати для себе самих трох кабанчиків. Але нас вже не обдуриш...» «Я переконаний, що Україна виконає з щаною для себе завдання, які постановили перед нею ЦК ВКПб та СНР ССР»...

Більш цинічну промову справді було б тяжко виголосити. П. Хрущов заявляє цілком одверто про намір московського уряду витискати ще більше збіжжа з українського селянства, щоб розвинути на Україні скотарство для потреб московського імперіалізму, для його армії і флоту, для воєнного промислу і партійної та совітської бюрократії, для тих 7 мільйонів «антівітів», що мають переводити нові вибори до місцевих установ. Коли ж для цього бракує землі на пасовиська, то українське селянство має забіратися до «багатоземельних» районів на Сибір та полішити свої хатини на стайні...

Треба справді дивуватися, коли при таких обставинах в поважнім українськім дневнику знаходиться старий журналіст, що тішиться збільшенням українських назвисок поміж провідними большевицькими бюроократами на Україні та міркує над тим, чи має це принести зміну політиці, чи лише тактики московського уряду на Україні. П. Хрущов дав вже належну відповідь на це.

Т. К.

Привертаемо увагу наших громадян, що перебувають у Франції, до конечної необхідності при залагодженню різких формальностей, отриманні паперів, виконанню своїх військових обов'язків — настоювати перед одновідними владами на правильному зазначенням своєї національності — у країні синіх. Це має по-за практичне велике принципіальне значення, підкреслюючи активну участь українців, як свідомих синів своєї нації, в обороні країни. Гостинністю якої вони користуються.
